

За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

Л И С Т З А П О Л И Т И К У И К У Л Т У Р Н О - О Б Р А Т Н О Е С В Я З Ё В А Н И Е .

[illegible]

Но питам ја, поштовани доме, лежи ли у интересу Угарске, лежи ли у интересу мађарског народа, да се мрзи са народима балканског полуострва и није ли на против у животном интересу Угарске, у интересу њене будућности, да са тим народима у пријатељству живи? (Тако је! са јевцима). Уједино рећи, слобода и независност балканских народа, то је једна главна и животни интерес Угарске. Ја знам, да се на то каже: та ми није само непријатељ тих народа, та и ми хоћемо њихову слободу и независност, само то не ћемо, да они буду оруђе у рукама Русије. (Тако је! са јевцима). Стан у свети недавно је поштовани г. министар-председник и ту фразу изустео: да он није непријатељ Славена, већ само панслависта. (Тако и јесте! с јевцима). Допустите! Будимо на често са том ствари и немојмо се са рјезима играти. Могу ли се поточним Славенима замјерити руске симпатије? Питам ја: је ли за слободу и независност тих народа што чиниено? Мени се чини, да се они, који тобож тоће слободу и независност тих народа, а овимим замјерју њихове симпатије за Русију, у кривом колосеку налазе. Док су они народи потишнати, нико се не брине за њих, нико се не заузима за њихову слободу и независност, ал чим они народи скопе на оружје, да себи извојују слободу и независност, ту је онда одмах чинка: То је руско масло! По томе би морали ти народи у вјечитом ропству бити само да одстраје од себе сумуу пријатељства руског. Онај, који је у невољи, тај прима помоћ од куда му дошла. И кад се није у Јевропи не мисли, да тим народима помоћте, до само једини Руси, оада се немојте чудити да ти народи са Русијом симпатизирају. Да су се Руси год. 1849 окренули против Аустријанаца, за ди сло да би Кошут ту помоћ примио и не би се много предомисљао, да ли би се тиме слободоумној Јевреји замјерао! Будимо само праведни према народима балканског полуострва и немојмо им оно у тријех унишавати, што би изате у одношају према Русији и сваки други народ, а камо ли једноколемени и једновјерни народ чинио.

Но јама, мислим, може изапошљеду

Ma smo se читалим бесчасном ствари
у неки кор-совак ухвати, на који наја, да
ито прила длаћемо. И тако на том јавном
неистинитом положају у Рубли и Херцеговини
још има државника који кажу, да се
ниш неможе, на истом основачи, и као
доказ, показују на карте или у Србији. До-
пустите да то као нешто изложују оштрици.
Да се може говорити о улазку Аустро-
угарске у Србију, то би се морало наиз-
монархија одлучити да јавног створку
у Србији, која има државица у народу. Аши-
на монархија се не може само на одлучи

кабинет, који nikakvog naslona u narodu nema i koji prvi sjetra protiv Austrije može odigrati. Neza se nekaže, da sadašnji kabinet ima većinu u skupštini. Svaka vlada u Srbiji ima većinu skupštinsku. (Sa završkom: „to kao kod nas“). Svaka vlada zna sredstva da nađe, da sebi stvori većinu (sa završkom: „istovjetno kao kod nas“). I Ristić je imao do posljednjeg časa većinu skupštinsku. U Srbiji ne bivaju promjene vlade parlamentarnim uređenjem, već iz drugih uzroka. No sadašnji kabinet nema uopšte reči na većinu skupštine, i ova će ostati zata, koji zna sastav srpske skupštine. U skupštinu imenjuje vladar jednu trećinu skupština, a samo dvije trećine se biraју. No ova dio biračnice, koji je posljednja put izmijenjen iz skupštine, a time skupštinu nemogućom učinio, već je nego ova dio biračnice proširio, koji je u skupštini ostao. Dakle se ne može kazati za današnju vladu srpsku, da ima većinu skupštinsku. Od kakve je dakle prijednosti nam ulaz u Beogradu, po sebi se kaže. Da može biti govora o našem ulazu u Beogradu, morala bi se naša monarhija odjedniti na narodnu struju u Srbiji, a ovo se dotle ne može biti, dokle mi držimo zapovjednu Bosnu i Hercegovinu. Pokazuje Srbija na stepen kraljevine, prema okolištima, u kojima je to učinjeno, nije moglo na Srbe ovaj utisak učiniti, koji bi nam učinio. Zna se, da je to poštenje Srbije na stepen kraljevine zato u takoj čistoći čineno — nijesu mogli dočeti ni Cijeti narodnu svetkovinu — da se u četem ispravlja vjera Bontova zabavura i da se odetani posle srpskog naroda od Bosne i Hercegovine. No Srbi tako prijedno voljeli bi imati vjera sa Bosnom nego kralja bez Bosne! (Veselaost.)

Tako mi na čitavoj liniji istovjetni stvarni zauzimanje kralja položaja. Kao što se vjaramo sa našim ulazom u Srbiji, tako sebe i druge vjaramo sa našim čitavim položajem na istoku. Mi sebi uobrazavamo, da suzbijamo ručku ulazna na balkanskom poluostrvu, a ova se okupacijom Bosne i Hercegovine sretno smo dotjerali do toga, da potpuno zauzmemo ovaj položaj, što ga je prije Turci zauzimali. To nije naše suzbijanje ručke ulazna, već je to, kao negda od strane Turke, provokacija Jevreje protiv nas. Hoćemo li mi i dalje u tom krivom položaju ostati? Nema li Ugarska uzroka željeti i zahtijevati, da se jednom toga krivog položaja oprost? (Živo odobranje sa završkom: „levice“). Ta bosanska stvar ne samo da kompromituje nam položaj na istoku, već je i od najgubljijeg ulazna na naše unutrašnje stvari. Ne samo da nemamo kroz prozor bačimo milione, gdje nam je valje u zemlji svaka krajina od potrebe, (živo odobranje sa završkom: „levice“), nego ti istovjetni zavjeti čine nas nepopravljivi prema svemu, što nas okružava. Ugarska vlada da zabavuri tu nesretnu bosansku upravu pred narodom u Ugarskoj, hoće se be popularnom da čini, što raspravljuje strasti vladajućeg plemena prema narodnostima. Samo tako ja mogu sebi da razumijem naše pojave, koji bi imale biti nenormalni. Nama Srbima, protiv zakona i pravice, pametnija je namda poglavicu crnje prostom imenovanjem patrijarha. O toj temi govorio je jednom drugom prilikom jedan moj poslanik sa drug. No ja se ne mogu uzdržati, a da ne kažem, da toga pokora nije bilo u nas Srba od kad u ovoj državi živimo. Bilo je svakočakih vlada u Ugarskoj, ali da nam se protiv našeg starodavnog prava birača, protiv naše, zakonom utvrdjene autonomije, poglavica crnje imenuje — toga pokora bilo nije. Vlada je tim aktom ne samo zakon pokredila, već upravo i drugu kompromitovala, jer šta je drugo

do kompromitovanje kruno, kad se u kraljevskom reskriptu kaže: da se patrijarh za to imenuje, što nije bilo „jednoglasnosti“ pri izboru, dokim taj reskript jednoglasnosti ništa u našim starim pravilima, niti u kojem zakonu stoji, a zna se, da je bilo izbora jednoglasnih, pa za to nika nije potvrda zadobivena, dokim je bilo izbora većinom glasova, na su potardu zadobili. Da je pravog bratstva među nama, ne bi trebalo, da mi Srbi pozovemo na odgovor vladu radi pokrede naše autonomije, već bi trebalo to da čine Mađari protestanti, jer kad se danas nama imenuje patrijarh, može se nama imenovati superintendant. (To je što drugo — sa desnice. Činadi: ima pravo što kaže.) Ali kao što rekoх o toj temi govorio je jedan drugi poslanik sa drug drugom prilikom. Ja sam ovo samo mimogred naveo. Jedno drugo juvacko djele vlade protiv narodnosti jeste progovetanje slovačkih žaka u Požunu i Eperjedu. U tim zavodima nerado se se slovački jezik. Dakle se skupljali žaci i vjebali se u svom materijem jeziku. To je bilo onda što strano! Tu je već bio panslavizam. Uprava odstupa žake iz zavoda. (Vrlo dobro sa završkom: „levice“). No to nije bilo dosta. Ministar nije akta, pa stvar za više, izdijelila: zabavuri tim žacima da se ne smiju ni na kakvom zavodu u Ugarskoj učiti i ako zadobiju kakvu diplomu izvan Ugarske, da ne mogu nikada dobiti službu u Ugarskoj. (Vrlo dobro.) Jo, ako je vama to vrlo dobro, to se onda ne čudite, što g. Tisa smije svasta da čini što mu je volja.

No u jednoj stvari užasno je iscjeda vlada sa svojom tako zvanom energijom protiv narodnosti, a to je u stvari „Šuzaferajna“. te kad sam tu izjavu čitao i podnio je na istoj vidno, rekao sam: odoše simpatije velikoj Njemačkoj da Mađare. (Veselaost.) Nema tu stvar uletu na tako, to je vrlo očigledno. Zabavura ti mnogi mitovi protiv Šuzaferajna: tima niko ne vjeruje u Njemačkoj. Za njih važi auctoritet onih velikih muževa koji su izjavu protiv ministara-predsjednika podnosili. I na poslijetku što hoće ti silni mitovi da dokažu? Protuvalje u samom sebi: da Njemačka ne be da su Njemačka! Takovoj nepostojnosti nemože niko povjerovati. Privrženost otadžbini, to nije niko dovođio u sumnju: mi sve narodnosti držimo da smo dobri patrioti, ma da smo privrženi našoj narodnosti, ma da ne bemo da smo Mađari. (Živo odobranje od strane Sasu.)

Ja sam ovo naveo samo da pokažem kako vlada rado povlađuje izvelima mađarskog naroda pokazujući tim energijom gdje ju nije teško razviti. No u obziru Sasu ta energija je hrđavi posjednik izmaza. (Porićanje). Dok smo mi Srbi, Romani, Slovaci jačkali ni po jada, to se nije ni čulo. Ali kad etadome Sasi jačkati, čitava se velika Njemačka uzrujala. (Veselaost). Sad kao da se vlada kaže što je učinila sa Sasima. (Porićanje). No ja velim, što se toga postupka prema narodnosti tiče: Sa državnom vlasti u rukama tako je biti „energičan“ prema narodnostima. Ali neka ugarska vlada bude energična prema Bocu, neka se pokaže energičnom u bosanskoj stvari. (Tako je! Vrlo dobro, sa završkom: „levice“). Čitava Ugarska odlučno je bila, pa je sve jednako protiv okupacije. Mi svi želimo da se jednom oprostito tih nesretnih bosanskih stvari. Ali nema vlade, koja bi znala u Bocu da ne stoji, te takovim krugove opomenu: da Ugarska nije učinila krivnju od g. 1867. za to, da potpuno ne bješe osvajanje namjere na istoku, da Ugarska ne be da ugrtažna slobodu istovjetnih naroda, već hoće da održi prijatelj-

stvo s njima (Živo odobranje sa završkom: „levice“). I ja sam uvjeren, da ima energične vlade ugarske, koja bi se znala staviti na noge u Bocu, da bi brzo bio kraj okupacije.

Ali neka nam se reče, što se hoće sa tom okupacijom? Hoće li se rat sa Rusijom? Dobro. Onda budimo da čisto sa tom stvari. No po mom mišlju opasije stvari ne može biti po Ugarsku i po mađarski narod do veliki rat sa Rusijom. Ume li se stvar ma se koje strane, ishod takovog rata mora postati fatalnim po mađarski narod: bilo da pobjedi Rusija, bilo da pobjedi Austro-Njemačka, jer to bi bila najveća izuzila i zamisliti, da bi pobjedom Austro-Njemačka ostavila sadašnji sastav Ugarske. Pobjeda Njemačke nad Rusijom značila bi širenje jevronskog istoka, značila bi širenje njemštine na istok, značila bi produženje njemština protiv Mađara: pokušaji, koje je Austrija činila, i koje bi Njemačka mnogo voljela produžiti. Naravno, da u slučaju pobjede Njemačke nad Rusijom, da bi Austrija sa svim podčinjen položaj zauzela, ako ne bi sa svim ničezala. Kakav bi mi, Slavani u Ugarskoj, položaj zauzeli pri takovoj ogromnoj promjeni, to se ne da predviđati. Možda bi nam gore, a možda bolje bilo. Osim deset miliona Slavana ne može progutati Njemačka, ali pet miliona Mađara vrlo lako.

Mi Slavani u Ugarskoj ne želimo tu promjenu, ma nam pod Njemačima mogla i bolje bilo. Mi se opominemo da, su naši otci i da smo mi u ovoj zemlji zadovoljno živjeli dok nije nastupilo vrijeme njemenskog gospodstva. Mi želimo da se povrate ona sretna stara vremena u Ugarskoj gdje se svaka narodnost kao u svojoj kući osjećala, gdje smo se svi kao braća voljeli. Ja upravo nepojmim politiku mađarsku prema narodnostima. Mađari na širokom svijetu nemaju brata, nemaju srodniča, nemaju prijatelja. Zato dakle ne traže prijateljstvo u onih, koji su od hiljadu godina sa njima jednu sudbu dijelili; neka se ne stavljaju na gladište osvajanja, neka ne smatraju narodnosti kao podčinjene, već kao pravu svoju braću.

Sa završetima na istoku, sa početkom riješenja istovjetnog pitanja, nastao je pritičan trenutak za Ugarsku i za mađarski narod. Sa okupacijom Bosne i Hercegovine Ugarska i mađarski narod nose sav oduž grješa austrijskih prema narodu u Bosni i Hercegovini. Ako je ikada, to je i na bosanskoj stvari došlo do nekakve mazu prijednost ima poravnane od g. 1867. Stoj li Ugarska sad bolje? Nekad je hofkriegsrat zanovaljeo da idu ugarske pukovnije u Italiju da ugrtažaju slobodu. Danas se zanovaljeo ugarskom ministru da ovačak predlog u saboru proturi, da onet pošu ugarske pukovnije da ugrtažaju slobodu na Balkanu. Onda se ugrtažavala na jednoj obali jadranskog mora talijanska sloboda, a sad se na lijevoj ugrtažavala srpska, ali kao što nije pošlo za rukom ugrtažavati talijansku slobodu, tako neće poći za rukom ni srpsku.

Okupacija Bosne i Hercegovine nesreća je po Srbe, ali je nesreća i po Mađare. (Tako je! sa završkom: „levice“). Ugarskoj ne treba Bosna i Hercegovina, jer ona ne be da osvajala, da ugrtažavala druge narode. (Tako je! sa završkom: „levice“). Ako to hoće Austrija, no sada neka ne nite od Ugarske, da i u tim osvajajim namjerama podmože. (Tako je! sa završkom: „levice“).

Mi imamo načina da drugim putem dođemo do ulazna na istoku. Gledajmo da zadobijemo prijateljstvo istovjetnih naroda. Stavimo nam ulaz na nogu, da ti narodi do slobode i nezavisnosti dođu. (Odobranje sa završkom: „levice“).

Prava mađarska politika da da bi se

svesti u dvije riječi: prijateljstvo sa istovjetnim narodima, pravdnost prema narodnostima u Ugarskoj. (Odobranje sa završkom: „levice“).

II pošto zakonski predlog o kreditu za Bosnu i Hercegovinu, grješen u obada pravda protiv interesa Ugarske, to ga kako sa srpskog tako i sa čisto mađarskog gledišta prihvatiti ne mogu. (Živo odobranje sa završkom: „levice“).

(Na Zastave.)

Rasprava o Bosni i Hercegovini u ugarskom-saboru.

Po obećanju svome dopisimo ovdje tečaj vjerna zanimljivijih rasprava koje su vođene u ugarskom saboru povodom odobrenog kredita za umirenje Bosne i Hercegovine.

U ponedjeljak 3. Maја početa je debata o kreditu za nacionalizaciju. Najprije je uslo riječ:

Izavjestila L. Lang. On preporučuje prijedlog saboru da ga odobri. Pošto zakon propisuje, da se troškovi, koje su delegacije odobrile, stane u budzet, to on uzima riječ, da na suprot stane ovoj tvrdnji, koja se učinila od opozicionarne strane narodu u separatnom votumu, kao da je delegacija prekoračila svoju kompetenciju. Od odobrenih 21.7 miliona određeno je 5.669.000 for, za mortifikacije i gradnju mostova i putova. Govornik ugrud primjećuje, da se zamjerke delegacija radi kompetencije odnose samo na svotu od 885.000 for, koja je određena za Dalmaciju. Govornik dokazuje za tim iz zakona o inartikulisanju berlinskog ugovora i o bosanskoj upravi, da je delegacija bila kompetentna, da one nadatke dotira. A što se tiče ratnih izdataka, to je u osnovnom zakonu od god. 1867 jasno i određeno nazrečeno, da se ti imaju u zajedničkom sporazumu utvrditi i zajednički snositi. (Karao Etien: Nije tako! Referent pročita pod nepravstanim nemarom desice dotičnih paragrafa zak. XII. 1867.)

Karlo Etien, koji je podnio separatni votum, primjećuje, da se kuća prema tom pitanju nalazi u vrlo žalostnoj situaciji. Ustavni je običaj, da vlada motivuje svaku odluku krajnjem, i da dokazuje nužnost i korist iste. To sad nije učinjeno. Zajednička vlada je dala delegacijama takvo reči nalogo za isplatu. Delegacija se tome odavala, ali motivaciju nije dobila. Na ni zanimljivi rasprave ni snisi delegacije nijesu poznati ovoj kući. Referent nije doskочно tom nedostatku, on nije motivovao, nego se nasuprot stavio javnom mišlju i pozivao se bažati na tradiciju narodnu.

Govornik prelazi na pitanje o kompetenciji: mi ne smijemo dozvoliti, da se ova prekorači, jer bi inače jednog lijenog dana stajali pred takim faktom, koji bi nam pokazao, da mi pripadamo nekoj cjelini, čije je središte Bocu. Ako delegacija prekorači svoju kompetenciju, onda ona pređa zakon, ona je onda prestupnik. (Živo odobranje na kraju riječi: „levice“). Ona je samo izvelanstvo (komisija) ove kuće i ne smije tičati najvažnija ustavna pitanja. Kada je pitanje kredita došlo na red u finansijem odboru, pitame govornik vladu, je li volja da priinese gradivo za dopla kompetencije delegacija? Ministar-predsjednik je odgovorio, da odbor nije pozvan, da presuđuje o kompetenciji delegacije, u toliko manje, što odbor nije od kuće u tom pogledu dobio nikakve naloga.

Govornik je prema tome tog nazora, da je odbor za to nepovoljan, po što ima da pripravi predmete savjetovanja u po-

Listak „Glas Crnogorca“.

XIGIJE NA SRCA I ŽIVACA

od

Dra. Pavla Mitrovića.

(S talijanskog.)

(Produženje.)

GLAVA ČETVRTA.

Duševeni bol i žalost zauzima veliki dio čovječijeg života: najčešće neka što bi trješnje spojeno bilo sa čovjekom i što se ukupnava kroz sve pojave života pojedinca i kroz sve društvene zajednice. Svakoga trenutka, od kolijevke do groba, sretno se sa tim mrčevim mучiteljem, kog mi u svojim umorenim mislima zamislamo ili kao pogrešku prirode, ali kao krvavu čovjeka. Nedostizak, beskočičan i neizbježan ulaziće se bol u sve mišije našega života, zastranjuje kućavice, a juvacki hrabri na odvažnu boru. Bol je neobrazan problem fiziologu, zamršenje patnje fiziologu, spekulacija dušavom, vlemeni savjetnik velikodušnosti, a opšti mучitelj čovjeka čovječanstva.

Avatom istražuje njegova središta, fiziolog istražuje njena postojak, patolog istražuje njena djeteta, lekar ga ubla-

žuje ga stavi, pravnik i bogoslov proglašuju ga kao osvetnika krivice i grješa, a svi ga se boje, svi se protiv njega bore.

I čovjek od nauke ne može o bolu govoriti, a da ne uzdahne i da ne prokune ono što ljudima na svijetu svaku radost zaopreča. Ali kad dublje razmislimo našu bol, da bol da razumna čovjeka nije ni strahilo ni uobraženo, nego je jedan od mnogih zadatka, koje nauka treba da riješi. Vječiti zakonik svijetle vjekova i svijet naroda blizje čovjeku na čelu svoje osnove zakone usvajanim gvožđem bola.

Normalan vršenje naših funkcija stegnuto je u granicama jedne potrebe, a to je već bol, i satosti i umora, a to je onet bol.

I bol podpada pod pravila xigijske nauke.

Bol obnavlja aho. Bol je sam po sebi najveće zlo u fizičnom svijetu. Lečar treba pošto pošto da bol utiče u ukloni. To je najkorisniji zakon medicine.

Zakopavač i fiziolog žudno izgledaju daleku završicu, koja se jedna vidi u zraku budućih vijekova.

Ta završica pristavlja namda da be nekada svaki čovjek na svijetu imati čim da se naxrači i gdje da glavu skloni, da be moralni bol izbriški biti iz istorije čovječijeg društva.

Čovjek ne mora biti kugašnik s to-

što se boji bola i što se svim silama protiv njega bori. Na moralnom zemljištu može biti svetih, korisnih i plemenitih bolova, te je stidno neosjećati ih; ali na fizičnom zemljištu nikakav bol nije koristan.

Da vam samo ukratko izrečam sve zle posljediце bola.

Bol je jak deprirenat srca, koje se može nazvati najvećim simpatičnim sredstvom bolnih osjećaja.

Jaki bolovi smanjuju hemijski rad dila. U onim bolovima nerinih središta, što se obično nazivaju moralnim bolom kad nastupni reakcija, ubrzo se upeti mах i dječice; ali kad bol onlada onda dječice bivа sve sporije i slabije.

Moralni bolovi koji dugo traju među jako da oslabe dio našeg organizma. Među životnim funkcijama, koje najvećma stradaју od takoga bola, dječice dolazi na prvo mjesto.

Kad moralni bol može da uspori, na čak i da zaustavi kucanje srca, kad može da smanji proces sagorjevanja u našim plućima, to znači da bol može umanjiti dva glavna uslova života, može učiniti da prosuše izvori svake organske svake.

Bol može poremetiti vjere na otče načina i to: ali smanjujući apetit, izm-

proizrokujući razne bolesti u stomaku, ili izazivajući bluzanje i prolije.

Produženi bolovi poremećavaju vjere proizvode krajnju slabost cijelog organizma i veliku mršavost. Posljedica je posljedica bola velika osjetljivost svim sviju okolnih ulazna, te time prema povoljno zemljište svim najosjetljivim i dobivenim patološkim klimama.

Vrlo je vjerovatno, i ako nije dokazano, da bol može još posvetiti svetost krvi, unoseći u nju neke patološke proizvode, iz kojih se razvijaju razne bolesti.

Bol može pokvariti vjere i proces hranenja na toliko mnogo načina, da ih nije moguće sve pobrojati. Ona se počinje gubitkom apetita, na se mogu svršati snrhu; prostiru se od prvotoga bluzanja na sve do suve bolesti.

U posljedice bola dolazi i gubitak boje naše kože i kose. Tu dolazi još i nesnavažje, znojenje, stidlo, samoubilaštvo. Tu dolaze takodje i razne kliničke doznice bolestima, kao što su: rak, tuberkuloza, mase u srcu i t. d.

Dosta be bati svog žalostnog nabrivanja.

Bol može dječice ubiti naprasno kao grom, ali dječice živući umanjiti. Na šta treba čovjeku o životu ljudima koji se smatraju da dobro i vjere sa toliko

даничкој кући. Али изгледа као да влада није хтјела одбор ставити у такви положај да јасно види (Одобравање на крајњој левици). Да то разлагање, које је у одбору било, не наводи никакву помену у одборском извештају, то означава, да се он тога стиди. Референт је рекао, да су тих 5 и по милиона ратни и с тога заједнички издаци, те не томе да снадежу пред делегације. Али сви војени издаци којесе заједнички, него само она која су у мирно доба нужни за одржавање војске и у ратно доба за вођење рата, сви остали се задржавају земаљским владама, тако и. пр. издаци касарна, биле оне утврђења или не. Ако се усвоји ова интерпретација, коју је референт тако заволио, онда се може свака грађна жељезница изјавити као заједнички издатак, пошто нека може имати и стратегичких циљева. Тако тумачење било би изврћење закона. (Одобравање на крајњој левици.)

Ако војни министар држи за нужно, да се изда која касарна, или да се регулише каква рјечка и т. д. то се он тада обраћа на дотичну земаљску владу, а не на делегације, што опет доказује, да није су сви за војску нужни издаци уједино и заједнички. Ако се пак узме други који поступак, то онда значи елиминирање сваке пенитенте традиције. Али крајња левица не ће да одбија кредит само због надлежности, него та ни с тога неће да одобри, јер се не слаже са политиком, којој је симптом овај приједлог. Наравно каже да по закону имаде кућа у прорачун ставити оно, што је делегација потврдила. Али зар кућа нема то уставно право, да цео буџет одбади?

Референт је тврдио, да је већина одобрала политику бесанску. Но референт може много што шта, али то запета не може се доказати. Ни један човјек није желео, да се та политика изведе, и министар-пресједник је био међу примка, који је порицао да та идеја постоји. За продужење окупације таквим начином није се нико заузимао. Зар не ће окупација коштајти још грдних жртана? Нека на то одговори референт и нека метле руку на срце, као што он обично чини. (Веселост.)

Не ћемо да се мишљамо у туђе ствари, ми нећемо никакву политику, која једино лежи у тако званом династичном интересу; у претпостављању десетина вијека не ћемо да жртвујемо нашу крв и новац за такву политику, и ми то сматрамо за бесчашност, за преступ, ко је год буде тирао. Препоручује свој сепаратни вотум на усвајање. (Живо одобравање на крајњој левици.)

Имре Ла с л о прокламисе окупацију и својим јавним гласом подржавао исте. За што се они народи не оставе да су самостални? Ми би онда у њима напали њихове савезнике. Они народи нијесу зажељели ни аустријског ни угарског господства. Нема се кућа једногласно изрази против ове политике! (Одобравање на крајњој левици.)

Посланик Рема Берџија. Он одсудно осуђује окупациону политику. Ова има, као и Христов гоним, много штација и говорник све разлаже. Прва је била, што се 60 милиона исказало за утврђење ердејских планова (веселост на крајњој левици); за тим је био министар-пресједник свој огруђујући одговор, на је за тим изјавио, да се овај рђаво тумачио. До сад је коштало предузеће 80 милиона. У току дебате ће се без сумње доказати, да ће та највећа инвестиција довести издати доста интереса. (Веселост на крајњој левици.) Тајни дух, што управља бесанском политиком, гута своју властиту дјелу. (Опет веселост на крајњој левици); највише министра финансије Села, на онда грофа Андришају, па онда г. Славију. Ваља се бојати, да не прогута сада и г. министра

предједника (жива веселост на крајњој левици), ма да је овај посланик дијете Сатурново, овај би се требало овог пута да два пута промисли: (живо смјех на крајњој левици.) Владича политика је савишћива, која је валик на палорину кутују, из које толико зала за народ произлази. (Веселост.) Владича странка имаде јесту такву девицу, као што су цесарски војници имали: *Servus militum te salutant!* (Веселост на крајњој левици.)

Послије посланика Берџија држао је бесједу Михаил Поит Десанчић, коју смо донјели по стенографским бележницама, а за њим узео рјеч

Предједник министарства К. Тиса: Поштовани доме! Од неких посланика чуо сам поред свега граје гдје су викали: „Јевитија слава!“ Не могу ништа за то, што је јевитија слава, кад ја вама одговарам и доказујем несталност наше територије (веселост с десна), по што сам хтио да одговорим не само г. посланику Поиту, него и вама а због одмаклог времена макар нешто и краће него што сам хтио. (Вичу са крајње левнице: *сјутра!*) Ја занета незнам, како ми себи министар представљате, не уимајући у обзир личности. Ако не говорим одмах, у овом моменту, кад који посланик жели, онда га нападате, и кажете да је то непотпуне! (Тако је с десна.) Ако хоћу одмах да говорим, онда вичете *сјутра!*

Што се тиче предмета, то не нахје-равам да се много забављам говором г. посланика Поита. Што је он рекао у погледу на конкретни случај, то сам имао на уму, да ће неко други опширније представити; тада ће се лакше пружити прилика, да се докаже, како је неосновано оно, што је он у том погледу изио. Али једино бих ипак желео да примјетим: да ја нијесам ни онда, кад ми је он — наравно пробу-ђујући неки немир у мени — потпуно по-ијерење, на ми сад сматрао нити сматрам рат са Русијом као циљ, коју ваља по-стићи, с тога бар све оно, што је он у том погледу рекао, није имало на мене никакву утицаја. Али ја показам — и то препоручујем пажњи свију оних, који како ми се чини, дијеле назоре г. посланика, — да је тај прогностикон, да Угарска мора пронаћи било руског рата или не било, мора пронаћи, ако буде руског рата, ма ми пожели или не.

Михаило Поит (унаде у ријеч): То ја нијесам рекао!

Коломан Тиса: Народо, ви сте то јасно рекли (тако је с десна) — тај прогностикон ја не усвајам. Г. посланик нас је за тим учинио пажљивим на то, каквом ће нам тада оласношћу Њемачка за-грозити. Но г. посланике, не брините се с тога тако јако. Опазено је негда постоја-ла; ми смо је знали и најбоље се упамти-ли, нијесмо ни пропали. Г. посланике, чија се патриотска душа тако боји за Угарску, нека вјерује, да ако хоћемо оваким начи-ном да тражимо непријатеље, не ћемо их наћи међу оних 80 милиона, него прије ме-ђу онима, који дјеломично и у самој нашој рођеној земљи не грче од оног доба, од како смо Босну окупирали, и не од оних дана политичке расе — јер тада не посто-ји, — но од како су угњетавани, — већ од како их је угарски народ у сlijед бор-бе о успоставу свог устава и проширењу истога ослободило од потиштења, (одобра-вање). И кад је то тако, то препоручујем пажњи свију, нека ето пута промисле, при-је него што примје савјет, да према сусје-дним народима пођу таким путем, да ми ради њиховог задовољавања евентуално так-мачимо са таквом силом, која у сlijед свог положаја то може много лакше изнети. И-сторија нас учи баш о противном. То пак не значи — и ја се у вапријед против то-га огруђујем — да ми ваља друге народе

носни да угњетављамо — то није никад би-ло својство Мађара, а не ће никад ни би-ти. Могу се у Угарској тулити ради уг-њетављања, као Срби и Румуни, да их не чују, или, као Саси, да их чују; али да се у овој земљи у том тону, тим начином ту-жити може, доказује баш, да угњетављање не постоји. Јер гдје има угњетављања, таме се обично таким тужбама зашумљава уста. (Тако је с десна.)

За тим министар предједник говоре-ћи о Србији каже да је недовољно наиз-дати на краља и владу српску онако као што Поит чини. Тиса никад није тврдио, да је пријатељство са Србијом врло, са-мо је кокетовао да су одношаји с њом добри, а то је истина. Кад Поит каже, да ми немамо пријатеља у Србији, а ипак предлаже да Србији дамо Босну, онда је то противрјечност. (Поит упада: Тако ћемо од њих научити пријатеље!) Тиса наставаља даље овако: „И још нешто је рекао г. посланик — и то ћу уједино спо-менути, јер не мислим и даље да се с њиме забављам —, и то рекао је прабен мно-гим допаздањем, и ја држим, и сада, по што то показује, да се не ће допадати што ја кажем, него што је он казао. Ја не мис-лим овај дио његовог говора, гдје каже, да је влада енергична у одржању држав-ности Угарске, јер то не признају радо г. г. посланици, ма да су вољни, ако им се свида, да признају, да она потпуно не-мађарске народности. Ја мислим овај дио, гдје каже: у Бечу нека је влада енергич-на и нека тамо нагласи, шта лежи у инте-ресу земље. — Но, поштована кућо, ја не знам, који је од г. г. посланика у стању знати, да ли влада то чини, или не? (Пар-ла на крајњој левици.)

Карло Етвеш (виче): Та то је баш оно велико зло, што ми то не знамо.

Министар-пресједник Тиса: Ја не знам, да је икада било у обичају, да се посланици и то баш они од опози-ције или у опште на који, на мањ од вла-дине странке, позивају тамо, гдје се така савјетовања држе. Могуће је, да ћете ка-кадгод створити таку нову еру, кад нас тамо позову, али кад с тога, јер се оно догађа, што г. посланик Поит или који други посланик хоће, кажете: влада се не усуђује да изрекне оно, што изнекује ин-терес земље — то није оправдано. Јер ни-је дужност владе, да одважно изрекне оно, што је назор г. посланика Поита или кога другог, него оно, што је њен властити назор. (вичу на крајњој левици: назор земље!) Молим вас пустите ме да на-говорим: што је њен властити назор и по-томе и интерес земље.

Карло Етвеш (виче): Е, па изво-дите то казати! (Наставиће се.)

Пољички преглед.

Сирт Гарбадлова изазвала је нај-живље учешће не само у Италији него и у цијелом свијету. Према је јуначка ста-рац већ од неколико година био у велику немощ, ипак је глас с сирте његовог свукла прозвучао бољно унечањем, а као што се не себи разумије, највећма у самој Италији. Кад је глас стигао у Рим, краљ, влада, оп-штина, народ нодхатали су да паразе ожа-лошћеној фамилији своје велико саучешће: дућани по вароши били с мјеста затворе-ни, исто тако јавна мјеста, гостионице, позоришта к т. д.; на свјема кућама биле истурене црне заставе; сви слободумци дијетови плаћоме с црним окриром. То исто учешће показале су и све остале вароши у Италији. Са свјетске страна спремају се депутације, да присуствују погребу поко-ника, и које вијенице са различитим натписи-ма. При погребу биће заступљен и краљ.

артеријама мозга. Али опет стоји да је бол у свим тим случајевима или ублаца или заступник убице.

Физичких болова има толико колико и различити дијелови нашег тијела. Они су безбројни, као што су безбројни сви кон-чици наших живаца. Пронаћи лијека свим тим боловима није могуће; али неки о-бичнији болови могу се различитим средствима утешати. Ја ћу вам овдје само навести не-ка средства која се с поља употребљују, јер не би могуће било овдје спомињати и у-нутрашња средства, која су врло различита према различитим процесима, у сјају се упо-требити само на сјајет лијека.

Хладна вода, снег и лед јесу најо-бичнија и најпоузданија средства, која ути-цавају болове. Хладну воду треба непре-кидно употребљавати, докле год бол не у-мине. Дуван је врло добар наркотик за сподобљање болове.

На болесно мјесто може се метути или у листу површени, или ако се крпа уочи у врлу воду, у коју смо метули дувана, па се том крпом обавије оно мјесто, што нас боли.

Може се употребити и лаурак, који није опасан, ако је мјесто које нас боли покривено кожом.

То исто криједи за стер и клорформ. Да вам кажем још један рецепт, од

са владом. Поштом јављају, да је Гарбадлова у пошљедној својој опоруци тражио да се се тјелом спази и неке остаци на крајњој левици у једној урми; тако ће се и сахрањити.

И у осталом свијету узбуђење се изи-у-складе у овој жалости таласитица изи-у-складе. Многи парламенти израдили су на раз-не начине своје саучешће. Ништа не-лимит мјеста, као и. пр. на Паризу. Фран-на и т. д. изваде су депутације, да прису-ствују при погребу Гарбадлова. У Три-јешку, гдје има приличан број предсто-ваца, дошло је чак и до сукоба са власта-ма поводом прославе успомене Гарбадло-ве. Тамоншњи лист „Индипенденте“ бх у-лићен од власти због тога што је плашао са црним окриром. У једној гостионици, гдје је свирао музика, свијетина разаже-на емоција та музика и хтјеле сирјечити даље саучашће, но њедарма се узмијенију и многе поздрављају. Сва новорикта, јавна мјеста, гостионице и т. д. у Тријешку за-творене су. Једна депутација трајешан-ска подлази у Капреру, да положи на гроб Гарбадловијев вијенац с натписом: „In-terdita Trieste.“

С катин достојанственим тоном и свим кларикалним листови о Гарбадлу пи-шу, иди се на овај ријеч једнога јехо-анитског листа: „С Гарбадлом изишави-једна од највећих луци револуције, један од највећих и најтворенијих противника панства. Пред величанством смрти ми се дубоко клањамо сјећајући се ове нареко божањственог учитеља: „Љубите праге ваше!“ Ако је Гарбадло и био највећњи противник панства, он је можда био и најбољнији. Не долазе од њега они тежки удари, које ми морамо да подносимо. Он је ударио на панство с отвореним широм а није показвао лукавства.“

Крива у Мисру још никако није ријешена. Пошто је то даље познато, ствари стоје тамо овако: Султан је иза-скао свога пољерског у Мисру, да та-мо успостави ред, а народ је чини с одушевљењем дочекао. Што се тиче кон-ференције, сад се највећно зна, да је перта одбила конференцију, јер, већи, нема се рашта држати, почем се догађају у Ми-сру не таку великих сила, него само су-лтана и Кедива, а они ће ствар такмичу у-редити и без конференције, шта важе мно-го лакше него с конференцијом. Велике си-ле сада не знају шта да чине: да ли да са свјетом напусте мислу о конференцији, или само да одложе своје ври, докле иде-шта ће изадрати пољерски султан у Ми-сру. На свој прилици о томе се сада про-говара међу великим силама. И најви-ше свошштењу, које су заступили фран-цуски и француски учинили порти, конферен-ција би имала мајдот за ове три ства-ри: 1. да закључи које се мјере узму пре-дузети за очување права султана и ке-дива; 2. да потврди међународно уго-воре и обавезе које на њих претичу; 3. да подјемчи развитак масарских устамова и поштовање слобода које су неманима га-рантоване.

Назори Араба-наше најјасније се виде из једног разговора негачи, што га је имао са једним англиским дошљакном, ком је међу осталим ово рекао: „Англиска пу-блика могла је добро разабрати преко Гре-горија и Балати први мисли. На овдје, да су око мене заступници из свјетск редо-ва народа, а то је добар знаг. Други се нијесу осланjali на народ, него на Ингле-шку, па за то су и погнули. Ја и још приврженици нити маријмо са обавеза фран-цеска и англиска, нит се бојимо њихово приставе. Када овамо дођу с мирним на-мјерама, ми ћемо их једног дочекаати, а који хоће мачем да зборе с нама, добиће одговор на мачу. Ми ћемо се свом силом борати против јевропске навале, а уздамо

којег умиру и највећњи невралгички бо-лова:

Еат. *Conad*
- *aconit*.
- *opii*, ana 3 gram.
Chloroform. 2 gram.
Sulfat. morph. 0.10 gram.
Ung. simpl. 47 gram.

Ово је једна мјест, којом треба нама-зати оно мјесто гдје осјећамо б. х. на то покривати крином, или још боље сјежжати лишћем.

Али за моралне болове треба са свим другим лијековима, с којима и загријева може и пак коју проговорити.

Међу моралним боловима треба узрети и хипохондрију, јер та је рђа болест, која мучи толике људе, има своју класу у ер-дишности осјећања и мисли. Један ердиш-лијек називаје хипохондрију најотројнијом и најжалоснијом болешћу, па чак предлаже, да се с њом контрични људи при-гласе да нешто не, и као сироти да се не-пострију из друштва. Такав га је због по-његовог мишљења, боље назвати, а не свјетовно-философско доказивање.

(Продужиће се)

ком, али су задали многим јаке моралне болове, који су им живот сагнали.

Неправедни морални бол често је пу-та много дубља и опаснија раза од оне коју можемо задати ножем. Ову може врло често мјест лијек излечијати, а онеј не знају лијека сви лекари и научњаци на свијету.

Има много људи који не вјерују да се може умрјети од бола, не вјерују ваља с тога, што су или сувише срећни, или су-више ескептични. Али је извесно да гробо-на крају многе мученике, које је морални бол биоже или својиме уморио.

Ја сам познавао једног младог шпете-кара који је умро од бола с тога што је једином болеснику нехотице дао отров мјесто лијека.

Накрат је направио умр'о кад је чуо како су пропали Грци у битци код Херо-неје. Теревације умр'о је с тога што је на-губио 107 својих комедија, кад се разбала лажа, на којој је пласио. Веселије умр'о је од бола, што је сецирао човјека ком је срце још куцало.

Пана Климентије IX. умр'о је од жа-лости што су Турци освојили Крит.

Шотски јаваналер Ејвингтон умр'о је од бола, што су Ноћи страдали у битци код Флорен Фида.

Хименес умр'о је од бола што је из-губио милост свога владара.

Шпански богослов Валенсија умр'о је с тога што га је напало обједино да је лажно навео један доказ светог Августина.

Повча се да су многи умрли од жа-лости кад су чули да је убијен француски краљ Хапри IV. — Ијесно је пак да је од жалости направио умр'о његов вјерни пријатељ Димитрије Д. В.

Инглешки архитект Долес умр'о је од жалости кад је видео како су отјекали гла-ву инглешком краљу Карлу I. Француски пресник умр'о је од стиди а бола, што га је кнез Конти ударио штапом.

Њемачки сликар Клостерман умр'о је од жалости за својим изгубљеним имањем. Сент Арно, Расин и Лувис дрли су с то-га што су пали у немилост Луја XIV. Ал-ександар Гвиди, вдући папа Каментију XI. да му поднесе неко своје дијело, умрије од жалости, с тога што је у путу означио једну штампарију погрешку.

Кастило шпански сликар умр'о је од туге с тога што је Лалман нешесто и по-ушесте понарадио његова дијела. Инглеа Ам-реланд умрије од бола, с тога што се до-знало да је протурго као своју једну Шек-спирову трагедију.

Нит је умр'о кад су му довијели ви-јест о битци код Аустерлица.

Нема сумње да је у многим од ових случајева бол само ускоро смрт, која је већ приутовљена била каквом ачовриш-мом, или мачом срца, или дегенерацијом у

